

Komunikacja językowa

- Wprowadzenie
- Film
- Multimedialne ćwiczenia interaktywne
- Podsumowanie
- Słowniczek
- Dla nauczyciela

Wprowadzenie

Każdego dnia wymieniamy między sobą dziesiątki komunikatów: dyskutujemy ze znajomymi, rozmawiamy przez telefon, wysyłamy e-maile, smsy, korzystamy z komunikatorów internetowych. Jednak nie zawsze tak było. Początkowo porozumiewano się za pomocą gestów, głosu, zmiany intonacji, z czasem słów. To, co dla nas jest codziennością, dla naszych dalekich przodków stanowiło nie lada osiągnięcie.

Już wiesz

Przed zapoznaniem się z e-materiałem powinieneś znać:

- podstawowe formy komunikacji ustnej i pisemnej;
- style językowe;
- położenie na mapie państw starożytnych (Egipt, Mezopotamia, Fenicja).

Nauczysz się

- omówisz etapy rozwoju pisma i alfabetu na przestrzeni wieków;
- zdefiniujesz pojęcia: *komunikacja językowa*, *komunikatywny*, *komunikować*;
- scharakteryzujesz komunikację mówioną i pisaną oraz wskażesz zachodzące między nimi różnice;
- rozpoznasz charakterystyczne cechy i słownictwo stylów: potocznego, urzędowego, naukowego;
- omówisz zmiany we współczesnym modelu aktu komunikacji spowodowane rozwojem technologii;
- scharakteryzujesz schemat aktu komunikacji językowej i nazwiesz jego elementy.

Film

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dp7nteic2>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 3.0.

Multimedialne ćwiczenia interaktywne

Ćwiczenie 1

Uzupełnij schemat aktu komunikacji, umieszczając określenia we właściwej ramce.

NADAWCA	AKT KOMUNIKACJI JĘZYKOWEJ	KOMUNIKAT	ODBIORCA

✓ ⏪ ⏩

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DK9A2uxCe>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 3.0.

Podsumowanie

Komunikacja to proces porozumiewania się ludzi za pomocą znaków językowych.

Aktem komunikacji językowej nazywamy przekazanie pewnej treści przez nadawcę do odbiorcy.

Formami komunikacji są na przykład: rozmowa telefoniczna, rozmowa bezpośrednia, reklama, tekst literacki.

Zanim wykształciła się mowa, ludzie porozumiewali się za pomocą gestów i prostych sygnałów dźwiękowych.

Przyczyną powstania pisma była potrzeba utrwalenia komunikatów językowych.

Pierwotną formą pisma są obrazy naskalne, np. malowidła z jaskini Lascaux.

Z obrazów naskalnych wyewoluowało pismo piktograficzne, inaczej obrazkowe, które polegało na przedstawieniu pojęcia za pomocą obrazka (piktogramu). Jego przykładem są egipskie hieroglify.

W piśmie ideograficznym pojęcie przedstawiał symbol abstrakcyjny, przykładem jest pismo klinowe wynalezione przez Sumerów.

W 1200 r. p.n.e. Fenicjanie stworzyli pierwszy alfabet oparty wyłącznie na spółgłoskach. Z niego wyewoluowało m.in. pismo hebrajskie i arabskie.

Grecy dodali do alfabetu fenickiego samogłoski. Z niego zrodziła się używana do dzisiaj w krajach wschodniosłowiańskich i niektórych południowosłowiańskich cyrylica.

Od Greków pismo przejęli Etruskowie, potem Rzymianie, tworząc własny wariant alfabetu. Tak powstał alfabet łaciński, który do dziś jest stosowany w większości krajów świata, np. w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Francji czy Polsce.

Wraz z rozwojem technologii i postępem cywilizacyjnym pojawiają się nowe formy komunikacji (sms, e-mail, komunikatory internetowe).

Ćwiczenie 1

Przeczytaj poniższe zdania i zaznacz, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Komunikacja jest procesem porozumiewania się ludzi za pomocą znaków.	☐	☐
Obrazy naskalne z Lascaux powstały 10 tys. lat temu.	☐	☐
Alfabety różnią się od siebie znakami diakrytycznymi.	☐	☐

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

akt komunikacji językowej

przekaz treści od nadawcy do odbiorcy; warunkiem jego zaistnienia jest obecność komunikatu, nadawcy i odbiorcy

alfabet

nazwa pochodzi od pierwszych liter greckich: alfa i beta; najbardziej rozpowszechniony system zapisywania mowy; najważniejsze alfabety używane obecnie w Europie to: grecki, łaciński i cyrylica

cyrylica

pismo stworzone na bazie alfabetu greckiego, nazwa nawiązuje do św. Cyryła, który prowadząc misję wśród Słowian, wprowadził do liturgii język słowiański, dziś stosowana przez narody wschodniosłowiańskie i część południowosłowiańskich, unowocześniona wersja nosi nazwę grażdanki

emotikony

proste ideogramy zbudowane ze znaków dostępnych bezpośrednio z klawiatury, przypominają uśmiechniętą twarz

komunikacja

proces porozumiewania się ludzi za pomocą znaków językowych, do jej zaistnienia potrzebni są: nadawca, odbiorca i komunikat

komunikatywny

1. zrozumiały (w odniesieniu do tekstu, dzieła sztuki, itp.); 2. porozumiewający się z innymi ludźmi (w odniesieniu do człowieka); 3. związany z przekazywaniem informacji

komunikować się

1. utrzymywać z kimś kontakt; 2. mieć połączenie z innym pomieszczeniem, miejscem

obrazy naskalne

malowidła tworzone ok. 17 tys. lat p.n.e. na skałach jaskiń, dały początek pismu obrazkowemu; najstarsze zachowały się w jaskini Lascaux we Francji

piktogram

(łac. *pictus* – narysowany i gr. *γράμμα* – pismo) – wyraz przedstawiony za pomocą obrazka; też symbol jednoznacznie rozumiany przez ludzi wszystkich narodowości

pismo arabskie

alfabetyczne pismo stosowane do zapisu języka arabskiego, używane w krajach muzułmańskich, np. w Iraku, Egipcie, Tunezji; pismo arabskie zapisuje się od prawej do lewej strony; liczy 18 podstawowych znaków

pismo fenickie

spółgłoskowe pismo alfabetyczne, powstałe w Fenicji w końcu II tysiąclecia p.n.e., składające się z 22 liter; przejęte przez Greków i uzupełnione znakami dla samogłosek przekształciło się w alfabet grecki i jego pochodne

pismo greckie

spółgłoskowo-samogłoskowe pismo alfabetyczne pochodzenia semickiego, używane przez Greków na przełomie X i IX w. p.n.e. (najstarsze znane teksty datuje się na VIII w.); pismo greckie rozpowszechniło się na całym świecie, z jednej strony przez pismo łacińskie (powstałe na bazie greckiego alfabetu zachodniego prawdopodobnie za

pośrednictwem Etrusków), a z drugiej przez cyrylicę (powstała na bazie uncjalnej majuskuły greckiej)

pismo hebrajskie

pismo spółgłoskowe, alfabetyczne, liczące 22 znaki, używane przez Żydów od V w. p.n.e.; litery w wyrazach nie są łączone; używa się ich także na oznaczanie liczb; kierunek pisma od strony prawej do lewej

pismo ideograficzne

pismo, w którym znaki oddają poszczególne pojęcia

pismo klinowe

pismo używane w starożytnej Mezopotamii, składające się ze znaków przedstawiających kombinację małych klinów wyciskanych rylcem na glinianych tabliczkach

pismo łacińskie

jeden z systemów samogłoskowo-spółgłoskowego pisma alfabetycznego; przejęte z pisma greckiego (w odmianie zachodniej) przez Latynów ok. połowy VII w. p.n.e., prawdopodobnie za pośrednictwem Etrusków; klasyczny alfabet łaciński składał się z 21 liter; kierunek pisma od lewej do prawej; pismo używane w zachodniej i środkowej Europie w obu Amerykach i Australii oraz w niektórych krajach Afryki i Azji

pismo obrazkowe (piktograficzne)

pismo powstałe ok. 5000 lat p.n.e.; posługiwali się nim m.in. Sumerowie, mieszkańcy Fenicji i Egiptu, polegało na przedstawieniu pojęcia za pomocą obrazka, czyli piktogramu

pismo rzymskie

pismo wynalezione przez Rzymian w końcu VII w. p.n.e., dało początek pismu łańcińskiemu

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Komunikacja językowa

Grupa docelowa

szkoła ponadgimnazjalna, klasa III/szkoła ponadpodstawowa klasa IV

Ogólny cel kształcenia

Rozpoznawanie stylu komunikatu językowego i użytych w nim środków językowych.

Kształtowane kompetencje kluczowe

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia

18.12.2006r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie

uczenia się przez całe życie

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Umiejętność uczenia się

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczniowie:

- znają historię rozwoju pisma;
- na podstawie słowników charakteryzują pojęcia: komunikacja językowa, komunikatywny, komunikować;

- definiują cechy komunikacji mówionej i pisanej oraz wskazują zachodzące między nimi różnice;
- rozróżniają style wypowiedzi;
- omawiają współczesne zmiany modelu komunikacji językowej (np. różnice między tradycyjną komunikacją ustną lub pisaną a komunikacją przez internet);
- znają schemat aktu komunikacji językowej;
- rozumieją znaczenie pojęć: (nadawca, odbiorca, kod, komunikat, kontekst, akt komunikacji);
- odróżniają słownictwo oficjalne od potocznego;
- rozwijają umiejętność komunikowania się w języku ojczystym zarówno w mowie, jak i w piśmie.

Metody/techniki kształcenia

- metoda eksponująca - pokaz filmu
- metoda praktyczna - ćwiczenia interaktywne
- metoda asymilacji wiedzy - dyskusja, praca ze słownikiem
- metoda samodzielnego dochodzenia do wiedzy - "burza mózgów", debata
- metoda inscenizacyjna - scenki

Formy pracy

- grupowa
- indywidualna
- zbiorowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel zadaje uczniom pytania: Jak się na co dzień komunikują? Czy można się porozumiewać bez znajomości mowy i pisma?

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prosi uczniów o wyszukanie w zakładce *Słowniczek* lub w papierowym lub internetowym *Słowniku języka polskiego* definicji pojęć: *komunikacja językowa*, *komunikatywny*, *komunikować*. Wspólnie je omawiają i podają przykłady komunikacji.

2. Uczniowie wraz z nauczycielem oglądają film *Komunikacja językowa do słów: Alfabety te różnią się od siebie znakami diakrytycznymi*.

W celu utrwalenia wiadomości uczniowie samodzielnie rozwiązują zadania od 1 do 5.

Odpowiedzi omawiają wspólnie z nauczycielem.

3. Nauczyciel wyświetla dalszą część filmu - przerywa projekcję na zadanym w filmie pytaniu: *To ewolucja czy regres?* Uczniowie samodzielnie rozwiązują zadania nr 5, 6 i 7. Są one przyczynkiem do dyskusji wokół postawionego w filmie pytania. Nauczyciel inicjuje debatę.

4. Aby ocenić skuteczność komunikacji opartej na mowie i obrazkach nauczyciel przygotowuje na biurku karty ze zwrotami, np. *Czuję wstyd, Zachowuję się ironicznie, Jak trafić do restauracji?* Chętni uczniowie parami podchodzą do biurka i wybierają kartki z zadaniami. Jeden z nich ma za zadanie wyrazić wylosowany zwrot za pomocą słów, drugi za pomocą obrazków (ma do wykorzystania przygotowane przez nauczyciela obrazy z emotikonami: wstyd, ironia, strzałki w różnych kierunkach lub może je sam narysować). Uczniowie muszą prezentować to samo wyrażenie. Nauczyciel pyta uczniów, jakie trudności pojawiają się przy próbie komunikacji bez użycia słów.

5. Nauczyciel pokazuje uczniom znaki graficzne wykorzystane w badaniu http://cd-magazine.uni.wroc.pl/artukul/wizerunek_semantyka_znakow_mpk/. Zadaje im te same pytania, które usłyszeli respondenci. Następnie konfrontuje ich odpowiedzi z właściwym znaczeniem obrazków i podaje wyniki badania ankietowego.

6. W ramach podsumowania nauczyciel inicjuje dyskusję, zadając pytania:

- Czy symbole są bardziej, czy mniej wymowne niż zdania, słowa? (Uczniowie powinni zwrócić uwagę na uniwersalność komunikacji obrazkowej, ale też jej ograniczony zakres, na to czego za pomocą obrazków nie można wyrazić)
- Czy jest łatwiej wyjaśnić intencje słownie czy obrazkowo?
- Czy porozumiewając się z kimś za pomocą obrazków można zrozumieć jego nastrój, stan emocjonalny?

7. Po zakończonej dyskusji nauczyciel wyświetla dalszy ciąg filmu. Zatrzymuje go po omówieniu każdej formy komunikacji: rozmowy, smsa, maila, wniosku, umowy. Uczniowie charakteryzują ich: formę i język (oceniają styl, wskazując charakterystyczne dla nich słownictwo, zwracają uwagę na zwroty grzecznościowe). Po obejrzeniu filmu rozwiązują ćwiczenia od 8 do 10.

8. Uczniowie odpowiadają na pytanie postawione na końcu filmu. Wskazują różnice między formą ustną i pisemną komunikatu, między e-mailem, smsem, a listem, między formami komunikacji oficjalnej i nieoficjalnej. Próbuje ustalić przyczyny tych różnic.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie, mając w pamięci etapy rozwoju komunikacji językowej, dyskutują wokół pytań: Jakie formy komunikacji wyszły lub wychodzą z użytku? W jakim kierunku

podąży dalszy rozwój komunikacji językowej? Czy ich zdaniem obecne dziś formy również wyjdą z użytku? Jakież?

Praca domowa

1. Napisz esej na temat: Wpływ internetu na formy i sposoby komunikowania się ludzi między sobą.

Metryczka

Tytuł

Komunikacja językowa

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego e-materiał się odnosi

Mowa – pismo – internet, czyli jak zmienia się komunikacja

Przedmiot

Język polski

Etap edukacyjny

IV/szkoła ponadgimnazjalna, III/szkoła ponadpodstawowa

Podstawa programowa

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń:
 - 2) korzysta ze słowników i leksykonów
3. Świadomość językowa
 - 1) analizuje i definiuje (w razie potrzeby z pomocą słowników) znaczenia słów;
 - 2) zna pojęcia znaku i systemu znaków;

uzasadnia, że język jest systemem znaków; rozróżnia znaki werbalne i niewerbalne, ma świadomość ich różnych funkcji i sposobów interpretacji;

3) zna pojęcie aktu komunikacji językowej i wskazuje jego składowe (nadawca, odbiorca, kod, komunikat, kontekst), dostrzega i omawia współczesne zmiany modelu komunikacji językowej (np. różnice między tradycyjną komunikacją ustną lub pisaną a komunikacją przez Internet);

4) rozpoznaje i nazywa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1. tworzy dłuższy tekst pisany lub zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;

4) publicznie wygłasza przygotowaną przez siebie wypowiedź, dbając o dźwiękową wyrazistość przekazu (w tym także tempo

mowy i donośność głosu);

Nowa podstawa programowa

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

1) rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków i określa ich funkcje w tekście;

2) zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt)

Kompetencje kluczowe

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia 18.12.2006r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Umiejętność uczenia się

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczniowie:

- znają historię rozwoju pisma;
- na podstawie słowników charakteryzują pojęcia: komunikacja językowa, komunikatywny, komunikować;
- definiują cechy komunikacji mówionej i pisanej oraz wskazują zachodzące między nimi różnice;
- rozróżniają style wypowiedzi;
- omawiają współczesne zmiany modelu komunikacji językowej (np. różnice między tradycyjną komunikacją ustną lub pisaną a komunikacją przez internet);
- znają schemat aktu komunikacji językowej;
- rozumieją znaczenie pojęć: (nadawca, odbiorca, kod, komunikat, kontekst, akt komunikacji);
- odróżniają słownictwo oficjalne od potocznego
- rozwijają umiejętność komunikowania się w języku ojczystym zarówno w mowie, jak i w piśmie.

Powiązanie z e-podręcznikiem

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131473/v/30/t/student-canon/m/j0000007XIB1v38>